UDK 811.163.6’374:811.163.42’374
Pregledni rad
Rukopis primljen 15. IV. 2025.
Prihvaćen za tisak 15. V. 2025.
https://doi.org/10.31724/rihjj.52.1.19

Gjoko Nikolovski
Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
Koroška cesta 160, SI-2000 Maribor
https://orcid.org/0009-0008-0025-5712
gjoko.nikolovski@um.si
Natalija Ulčnik
Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
Koroška cesta 160, SI-2000 Maribor
https://orcid.org/0009-0002-2562-1121
natalija.ulcnik@um.si

SLOVENSKO-HRVAŠKI UČNI SLOVAR IN LEKSIKOGRAFSKI PRISTOP K POUČEVANJU HRVAŠČINE KOT TUJEGA JEZIKA

Prispevek po kratkem pregledu dvojezične slovensko-hrvaške leksikografije prikazuje pripravo posebnega tipa dvojezičnega učnega slovarja za jezikovni par slovenščina-hrvaščina, ki bo objavljen na slovarskem portalu Termania in pri pripravi katerega sodelujejo študentke in študenti, ki na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru poslušajo predmet Lektorat slovanskega jezika – hrvaščina. Leksikografsko delo je pri tem uporabljeno kot inovativna metoda poučevanja in učenja tujega jezika, pri kateri je ob ustrezni teoretični podlagi in zadostnem predznanju predvidena aktivnost učečih se v vseh fazah priprave slovarja.

1. Uvod[1]

Dvojezični slovarji so (bili) tradicionalno primarni in nepogrešljiv priročnik v procesu učenja in poučevanja tujih jezikov ter prevajanja iz enega jezika v drugega. Z jezikovnotehnološkim razvojem in povečano uporabo strojnih

[1] Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P60156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine* – vodja programa akad. prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

prevajalnikov, ki za samodejno prevajanje uporabljajo umetnointeligenčne sisteme, pa se raba in status dvojezičnih slovarjev spreminja (prim. Lew 2024).

V prispevku so najprej na kratko prikazani in ovrednoteni obstoječi tiskani in spletno dostopni dvojezični slovarji, ki povezujejo jezikovni par slovenščina-hrvaščina, pri čemer je analizirana njihova mikro- in makrostruktura ter zlasti njihova uporabna vrednost pri učenju hrvaščine kot tujega jezika. Nato je na podlagi izbranih iztočnic podan koncept slovensko-hrvaškega učnega slovarja, ki nastaja v okviru dodiplomskega predmeta Lektorat slovanskega jezika – hrvaščina na Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru.

2. Slovenski in hrvaški jezik v slovarjih

Slovenščina in hrvaščina sta se v preteklosti že pojavljali v dvojezičnih slovarjih različnega obsega. Iz kronološkega pregleda (prim. tabelo 1) je razvidno, da lahko dvojezične slovarje za par slovenščina-hrvaščina v osnovi razdelimo na tiste, v katerih se hrvaščina pojavlja kot samostojni jezik, in tiste, v katerih se ob slovenščini pojavlja srbohrvaščina.

Naslov slovarja	Avtorstvo	Letnica izida/objave Kraj in založba
Slovensko-hrvatski slovar	Robert Koprinski	1907 Ljubljana: Matica Slovenska
Srbohrvatsko-slovenski slovar	Albin Vilhar	1927 Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna
Rečnik slovenačko-srpsko-hrvatski	J. Veskić	1932 Beograd: Izdavačka knjižarnica Gece Kona
Srbskohrvatsko-slovenski slovar/ *Српскохрватско-словеначки речник/ Srpskohrvatsko-slovenski rječnik*	Janko Jurančič	1955 Ljubljana: Državna založba Slovenije
Slovenačko-srpskohrvatski rečnik/ Slovensko-srbskohrvatski slovar[2]	Stanko Škerlj, Radomir Aleksić, Vido Latković	1964, 1975 Ljubljana: Državna založba Slovenije, Beograd: Prosveta

Srbskohrvatsko-slovenski moderni slovar – Slovensko-hrvatskosrbski moderni rječnik[3]	Janko Jurančič	1970, 1976, 1978, 1982, 1985, 1988, 1991a Ljubljana: Cankarjeva založba
Slovensko-srbohrvaški slovar – Slovenskohrvatskosrpski rječnik – Slovenačkosrpskohrvatski rečnik	Janko Jurančič	1981, 1989 Ljubljana: Državna založba Slovenije
Srbohrvatsko-slovenski slovar	Janko Jurančič	1991b Ljubljana: Državna založba Slovenije
Univerzalni rječnik: slovensko-hrvatski, hrvatsko-slovenski	Aleksandra Stella Škec	2003 Zagreb: Mozaik knjiga
Hrvaško-slovenski slovar in slovenskohrvaški žepni slovar[4]	Mitja Pucer, Bojana Maltarić	2003, 2005 Ljubljana: Mladinska knjiga
Hrvaško-slovenski slovar, slovenskohrvaški slovar	Igor Kafol, Branka Mirjanić	2006 Ljubljana: Modrijan založba
Hrvaško-slovenski, slovensko-hrvaški žepni slovar	Igor Kafol, Branka Mirjanić	2007 Ljubljana: Mladinska knjiga
Mali hrvaško-slovenski in slovenskohrvaški slovar	Simon Rigač	2009 Ljubljana: Državna založba Slovenije
Veliki suvremeni slovensko-hrvatski i hrvatsko-slovenski rječnik	Anita Peti Stantić	2014 Zagreb: Mozaik knjiga
Slovensko-hrvaški slovar	Vladimir Dumka	2021 Ljubljana: Termania
Slovensko-srbohrvaški slovar	Janko Jurančič	2024 Ljubljana (spletna izdaja na portalu Franja)[5]
Srbohrvatsko-slovenski slovar	Janko Jurančič	2024 Ljubljana (spletna izdaja na portalu Franja)[6]

Tabela 1: Pregled obstoječih dvojezičnih slovarjev za jezikovni par slovenščina-(srbo) hrvaščina

[2] Za namen priprave prispevka je bila pregledana izdaja iz leta 1975.
[3] Pregledana je bila izdaja iz leta 1991a.
[4] Pregledana je bila izdaja iz leta 2005.
[5] Na podlagi knjižne izdaje Državne založbe Slovenije iz leta 1989.
[6] Na podlagi knjižne izdaje Državne založbe Slovenije iz leta 1991.

Prvi *Slovensko-hrvatski slovar* (1907), v katerem se slovenščina in hrvaščina nahajata kot samostojna jezika, je delo avtorja Roberta Koprinskega, ki je na začetku 20. stoletja izšlo pri Matici Slovenski in je bilo namenjeno njenim hrvaškim članom (Šlebinger 2013). Avtor je na ravni naglaševanja besed sodeloval tudi z jezikoslovcem in prevajalcem Rajkom Peruškom, slovnični uvod pa je prispeval literarni zgodovinar in univerzitetni profesor Fran Ilešič (prim. Šlebinger 2013). To je edini slovar pred nastankom skupne državne tvorbe Srbov, Hrvatov in Slovencev, v katerem se hrvaščina pojavlja kot samostojni jezik. Slovarski sestavki so razvrščeni po slovenski abecedi, pri čemer je najprej navedena onaglašena slovenska iztočnica (brez slovničnih in besednovrstnih podatkov),[7] sledi(jo) hrvaški ustreznik(i). Naslednji slovarji, ki so nastali v obdobju od leta 1927 do razpada Socialistične federativne republike Jugoslavije leta 1991, zajemajo par slovenščina-srbohrvaščina, saj so izšli v času, ko je imela srbohrvaščina dominantno vlogo. Za razliko od prvega slovarja iz leta 1907 je pri teh slovarjih opazen napredek v strukturi slovarskih sestavkov, v katerih so se začeli pojavljati slovnični podatki in podatki o besedni vrsti, na posameznih mestih pa tudi zgledi rabe in frazeološko gradivo. Največji napredek v slovensko-srbohrvaški leksikografiji se kaže s pojavom dvojezičnih slovarjev Janka Jurančiča (1955 in 1981), ki sta svojo najobsežnejšo izdajo dosegla pred razpadom skupne države v obliki *Slovensko-srbohrvaškega slovarja* (1989) in *Srbohrvaško-slovenskega slovarja* (1991). Oba slovarja sta bila aktualizirana leta 2024, in sicer z digitalno preobrazbo na Večjezičnem portalu Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU Franja (www.franja.si). Kljub vnovični objavi obsežnega slovarskega gradiva (slovensko-srbohrvaški del obsega 72.749 iztočnic, srbohrvaško-slovenski del pa kar 92.262) in za sodobni čas koristni spletni dostopnosti pa je zanju značilno besedišče iz knjižnih izdaj na prehodu osemdesetih in devetdesetih let 20. stoletja, ki se razlikuje od sodobnega jezikovnega stanja in samostojnega razvoja hrvaškega (ter srbskega) jezika v zadnjih več kot tridesetih letih. V preteklih dveh desetletjih se slovenščina in hrvaščina pojavljata v dvojezičnih slovarjih manjšega in srednjega obsega, pri čemer je treba izpostaviti slovarsko delo *Veliki suvremeni slovensko-hrvatski i hrvatsko-slovenski rječnik* (2015) Anite Peti Stantić, ki je izdelano po sodobnih standardih dvojezične leksikografije in odraža sodobno jezikovno stanje

[7] Te podatke je leksemu sicer smiselno pripisati, saj prinašajo oblikovne in kategorialne lastnosti iztočnice, ki se glede na podatke v pomenskem delu slovarskega sestavka praviloma ne spreminjajo.

hrvaščine kot samostojnega jezika.[8] Pred spletno izdajo Jurančičevih slovarjev je bil leta 2021 na slovarskem portalu Termania objavljen še en slovar, in sicer *Slovensko-hrvaški slovar* avtorja Vladimirja Dumke z 21.985 gesli, katerega slovarski sestavek zajema onaglašeno slovensko iztočnico s slovničnimi podatki in podatki o besedni vrsti ter hrvaškimi ustrezniki, a tudi ta slovar ostaja brez navajanja konkretnih zgledov rabe, kolokacij in frazeološkega gradiva, s čimer je v sodobnosti, ko so v porastu visoko informativne slovarske zbirke, zmanjšana njegova uporabna vrednost.

Kot kaže pregled, imamo v današnjem času na voljo več slovarjev za jezikovni par slovenščina-hrvaščina, a primanjkuje zlasti spletno dostopen slovar z aktualnim besediščem in avtentičnimi zgledi jezikovne rabe, ki bi zadovoljil potrebe sodobnih uporabnikov in uporabnic. Prav zaradi tega se je pojavila ideja o pripravi t. i. učnega slovarja, ki bi nastajal v sklopu pedagoškega procesa. Učnega slovarja pri tem ne razumemo zgolj kot učnega pripomočka, temveč kot tip slovarja, ki predvideva neposredno vključenost učečih se (tj. študentk in študentov) v proces nastajanja slovarja, pri čemer ti svoje znanje tujega jezika nadgrajujejo in utrjujejo prav ob aktivnostih, značilnih za leksikografsko učno metodo.

3. Slovensko-hrvaški učni slovar na slovarskem portalu Termania in leksikografsko delo kot pristop k poučevanju hrvaščine kot tujega jezika

Zasnovani slovensko-hrvaški učni slovar nastaja na slovarskem portalu Termania (https://www.termania.net/), ki je prosto dostopen in prilagojen za iskanje po slovarjih,[9] avtorjem in urednikom pa omogoča tudi urejanje in posodabljanje obstoječih ter novih slovarskih zbirk in njihovo takojšnjo objavo. Glavni cilj portala je postati osrednje mesto za zbiranje terminoloških in drugih podatkov slovarske narave za slovenščino, v zadnjih letih pa tudi za druge jezike v obliki dvojezičnih slovarjev, v katerih se slovenščina pojavlja kot izhodiščni ali ciljni

[8] Več o strukturi in uporabnosti dvojezičnega slovarja *Veliki suvremeni slovensko-hrvatski i hrvatsko-slovenski rječnik* pri Blagus Bartolec (2016: 599–600).

[9] Termania v času nastajanja prispevka vključuje več kot 160 slovarjev, ki so razdeljeni na narečne, splošne enojezične, splošne večjezične, terminološke enojezične in terminološke večjezične slovarje.

jezik. Prednost Termanie v primerjavi z drugimi slovenskimi slovarskimi portali[10] je v tem, da na enem mestu, preko enotnega vmesnika, ponuja slovarje različnih vrst in struktur, tako za iskanje kot tudi za urejanje (Termania 2025).

Izdelava slovensko-hrvaškega učnega slovarja poteka v okviru univerzitetnega študijskega programa prve stopnje Slovenski jezik in književnost. Pri leksikografskem delu, ki prispeva tako k učenju hrvaščine kot tujega jezika kot tudi k spoznavanju in usvajanju osnov dvojezičnega leksikografskega dela, sodelujejo študentke in študenti, ki poslušajo predmet Lektorat slovanskega jezika – hrvaščina.

V okviru leksikografskega pristopa k poučevanju hrvaščine kot tujega jezika se študentke in študenti najprej seznanijo s kratkim zgodovinskim razvojem leksikografije in prelomnimi dogodki v drugi polovici 20. stoletja,[11] ko je prišlo do vključitve računalniške tehnologije v izdelavo klasičnih slovarjev, kar je kasneje v osemdesetih letih prispevalo k pojavu prvih slovarjev na CD-romu, ki se strukturno niso bistveno razlikovali od klasičnih slovarjev. Nato so se v devetdesetih letih pojavili prvi digitalni spletni slovarji, v 21. stoletju pa prihaja do oblikovanja leksikalnih baz ter vključevanja raznolikih jezikovnih virov in jezikovnotehnoloških dosežkov v vse faze leksikografskega dela (Štrkalj Despot, Möhrs 2015: 329–331; Štrkalj Despot, Ostroški Anić 2020: 6). Slednje po Granger (2012: 1–11) zajema šest ključnih elementov, in sicer 1) korpusno integracijo, 2) večjo bazo kakovostnejših podatkov, 3) učinkovitejši pristop, 4) prilagodljivost specifičnim potrebam, 5) hibridizacijo in 6) uporabniški doprinos. Vključevanje jezikovnih virov in tehnologij v leksikografsko delo je prispevalo k naravnemu prehodu iz leksikografije v e-leksikografijo,[12] s čimer je prišlo do opustitve tiskanih izdaj slovarjev oz. njihovega nadomeščanja z izključno spletnimi izdajami, za kar je tipičen primer Oxfordski angleški slovar, ki se ne objavlja več v tiskani obliki (Dickson 2018).

[10] V slovenskem prostoru obstajajo podobni slovarski portali za spletno objavo in oblikovanje slovarjev, vendar so največkrat specializirani (npr. Slovenski terminološki portal); treba je omeniti tudi možnost uporabe orodja Lexonomy.

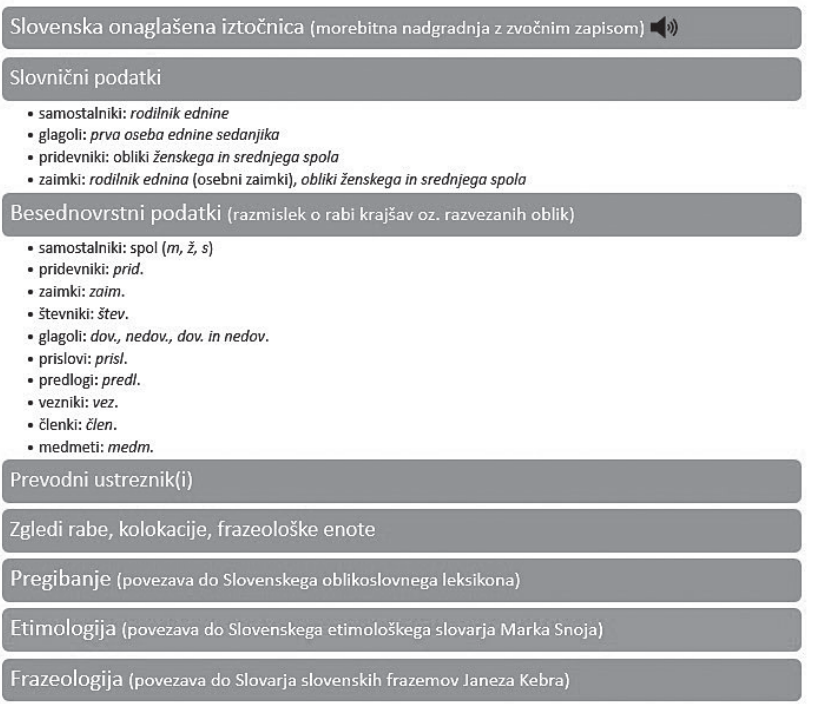
[11] Prelomni dogodek je npr. projekt COBUILD (Collins Birmingham University International Language Database), v okviru katerega je nastal prvi korpus angleških besedil Collins Corpus, ki je postal podlaga za angleški enojezični slovar Cobuild Dictionary (1987), prvi slovar, ki je v celoti temeljil na raziskavah, izvedenih z uporabo Collinsovega korpusa (https://www.collinsdictionary.com/).

[12] Več o razvoju leksikografije in e-leksikografije pri Caruso (2013: 585–610).

Študentkam in študentom je predstavljeno, da so za razliko od enojezičnih slovarjev, v katerih razlaga pomena poteka v istem metajeziku, dvojezični slovarji osredotočeni na povezovanje leksike dveh sorodnih ali nesorodnih jezikov, kar pogosto vodi k vprašanjem o (ne)ujemanju posameznih jezikovnih enot izhodiščnega in ciljnega jezika na različnih jezikovnih ravninah. Odgovoriti na ta vprašanja je glavni namen dvojezične leksikografije, ki je osredinjena na uresničevanje dvojezične leksikalne prekrivnosti prek povezovanja leksike izhodiščnega jezika z ustrezno leksiko ciljnega jezika (prim. Bratanić 1996: 53; Zgusta 1971: 294; Zgusta 1992; Kunzmann-Müller 2001; Landau 2001 idr.; Atkins 2002).

V okviru leksikografskega pristopa se študentke in študenti nadalje seznanijo z osnovami leksikografskega dela, ki zajema jezikoslovni in jezikovnotehnološki sklop aktivnosti. Jezikoslovni sklop je osredinjen na oblikovanje leksikografskega koncepta s poudarkom na slovarski makro- in mikrostrukturi, pri čemer izhajamo iz sodobnih slovenskih in hrvaških leksikografskih konceptov (prim. Šorli 2012; Gantar 2016; Gliha Komac 2015; Ledinek 2016: 119–130; Kosem idr. 2018a; Birtić idr. 2013; Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika 2015, Hrvatski jezični portal) ter drugih slovarskih konceptov, ki vključujejo neslovanske jezike (npr. Atkins, Rundell 2008; Béjoint 2010; Granger 2012; Tarp 2012; Kosem idr. 2018b). Na makrostrukturni ravni sodelujejo pri iskanju rešitev, ki se nanašajo na zajem iztočnic (npr. eno- in/ali večbesednih, vključevanje kratic in okrajšav ter osebnih, zemljepisnih in stvarnih lastnih imen), označevanje homonimije ipd. Na mikrostrukturni ravni spoznajo, da je poudarek na izraznih, pomenskih, pragmatičnih in drugih lastnostih leksikalnih enot (prim. Gliha Komac 2015; Ledinek 2016: 119–130; Kosem idr. 2018a; Birtić idr. 2013; Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika 2015; Hrvatski jezični portal). V okviru jezikovnotehnološkega sklopa se v teoretičnem smislu seznanijo z raznolikimi slovaropisnimi aktivnostmi, v praktičnem smislu pa je zanje najpomembneje, da se naučijo pridobivanja relevantnih jezikovnih podatkov o izhodiščnem in ciljnem jeziku iz jezikovnih korpusov, kar je ustaljena praksa v sodobni dvojezični leksikografiji (prim. Krek 2003). V nadaljevanju spoznavajo sodobne jezikovne priročnike in vire za slovenščino kot izhodiščni jezik ter hrvaščino kot ciljni jezik, ki jih bodo uporabljali pri slovaropisnem delu.

Obravnavani teoriji sledi predstavitev koncepta konkretnega slovarja, zlasti z vidika oblikovanja slovarske makro- in mikrostrukture (prim. sliko 1). V trenutnem urejevalniku je na začetku slovarskega sestavka predvidena onaglašena slovenska iztočnica (težimo tudi k dopolnitvi tega dela z zvočnim zapisom), ki je lahko enobesedna, npr. *hiša, peti, lep*, ali večbesedna, npr. glagoli s prostim morfemom se oz. si (*bati se, smejati se*), prevzeti leksemi (*ad hoc, de facto*), besedotvorni sklopi, ki se pišejo skupaj oz. narazen (*hokus pokus*). Sledijo slovnični in besednovrstni podatki. Besedne vrste so označene z okrajšavami, in sicer skladno s prakso na slovarskem portalu Termania, v prihodnje pa dopuščamo tudi možnost za njihov izpis, saj ta ustrezno doseže širši krog uporabnikov in uporabnic. Osrednji del slovarskega sestavka je pomenski razdelek s prevodnimi ustrezniki v hrvaščini, nato so predvideni zgledi rabe, kolokacije, stalne besedne zveze in frazeološke enote ter njihovi prevodi v hrvaščino. Na koncu so ponujeni še trije zavihki, in sicer Pregibanje, Etimologija ter Frazeologija. S klikom na zavihek Pregibanje dostopamo do iztočnice v *Slovenskem oblikoslovnem leksikonu* (Sloleks), ki ponuja slovnične in besednovrstne podatke, v primeru pregibnih besednih vrst pa tudi pregibnostni vzorec. Klik na povezavo Etimologija vodi do etimološke osvetlitve iztočnice v spletni izdaji *Slovenskega etimološkega slovarja* (Snoj 2015), s klikom na povezavo Frazeologija pa se odpre spletna izdaja *Slovarja slovenskih frazemov* (Keber 2015) s prikazom konkretne iztočnice v slovarsko evidentiranih frazemih.

Slika 1: Prikaz temeljnih mikrostrukturnih delov slovarskega sestavka slovensko-hrvaškega učnega slovarja na portalu Termania

Najpomembnejši del v okviru leksikografskega pristopa za učne potrebe je priprava pomenskega razdelka, pri katerem študentke in študenti iščejo hrvaške prevodne ustreznike, s čimer izpopolnjujejo svojo leksikalno zmožnost v hrvaščini kot tujem jeziku (prim. SEJO 2011: 134–135). V primeru manjkajočega prevodnega ustreznika, npr. zaradi opažene leksikalne praznine, je predvidena navedba t. i. razlagalnega ustreznika (Kosem idr. 2018a: 27–28). Pri razvrščanju pomenov izhajamo iz obstoječe prakse sodobnih slovenskih dvojezičnih slovarjev (Krek 2005/2006; Kosem idr. 2018a: 23), v kateri so najprej ponujeni nezaznamovani pomeni, temu pa sledijo stilno in časovno ter področno označeni pomeni. Z navajanjem zgledov rabe študentke in študenti usvajajo rabo prevodnega ustreznika v konkretnem kontekstu, s čimer se jim odpira pogled tudi na drugačen tip jezikovnih podatkov, kamor sodijo npr.

večbesedne enote, kot so kolokacije, stalne besedne zveze in frazeološke enote, ki so pri usvajanju tujega jezika zahtevnejše od enobesednih enot. Z iskanjem primerljivih stalnih besednih zvez in kolokacij v slovenskem in hrvaškem jeziku usvajajo rabo večbesednih uresničitev v hrvaščini, s čimer izpopolnjujejo svojo kolokacijsko zmožnost, ki je za tuje govorke in govorce eden izmed temeljnih in najzahtevnejših ciljev poučevanja tujega jezika, saj kolokacije prispevajo k tekoči in naravnejši komunikaciji (Ordulj 2017: 196–218). Frazeološke enote so skladno z leksikografsko prakso navedene na koncu slovarskega sestavka. Pri delu v sklopu pomenskega razdelka si študentke in študenti pomagajo s slovenskimi in hrvaškimi normativnimi priročniki ter jezikovnimi viri, dejansko rabo pa preverjajo v referenčnih korpusih slovenskega in hrvaškega jezika. Za slovenščino uporabljajo npr. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, *Slovenski pravopis*, *Gigafida 2.0*, *Kolokacijski slovar sodobne slovenščine* ipd., za hrvaščino pa *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, *Hrvatski jezični portal*, *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*, *Kolokacijsko bazo hrvatskoga jezika*, hrvaški korpusi *hrWaC, MaCoCu* idr. Pri slovaropisnem delu se držimo leksikografskih pristopov, ki poudarjajo prioritetno oz. t. i. plastno izdelavo slovarskih sestavkov, kar pomeni, da se najprej pripravijo prevodni ustrezniki v hrvaščini, nato pa se postopoma dodajajo zgledi rabe, kolokacije, stalne besedne zveze in frazeološke enote v slovenščini ter njihovi prevodi v hrvaščino (prim. Krek 2013; Gorjanc idr. 2015; Kosem idr. 2018a). Urejevalnik v posebnem okencu na dnu prikaza vseskozi omogoča tudi predogled vnesenih podatkov, v katerem je možno sproti spremljati dejansko podobo slovarskega sestavka.

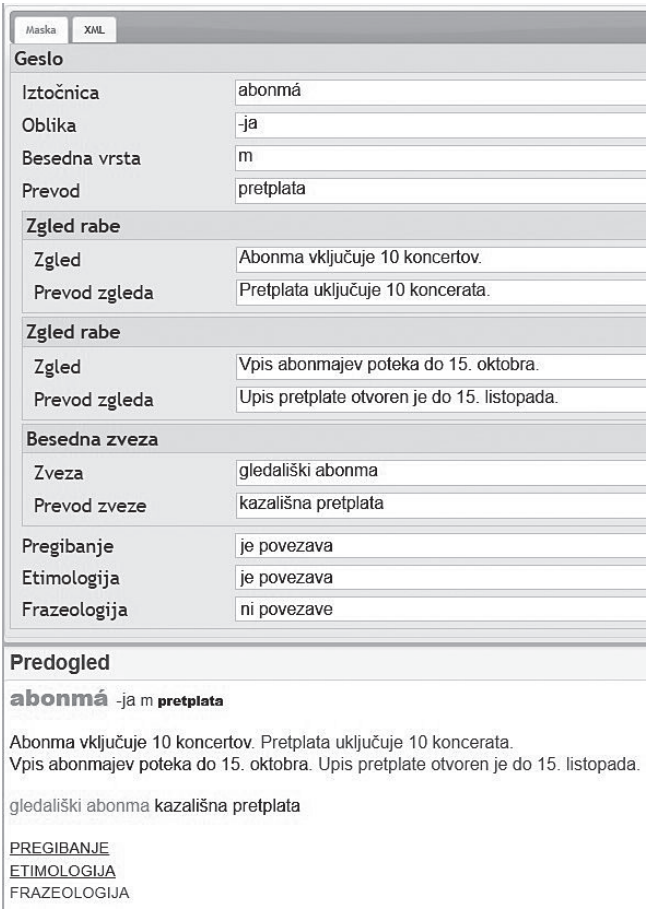
4. Pregledni prikaz posameznih besednih vrst v nastajajočem slovarju

Na podlagi pripravljenega leksikografskega koncepta je podjetje Amebis pripravilo urejevalnik z vnaprej izdelanim in vnesenim geslovnikom (seznam najfrekventnejših 10.000 gesel v slovenskem jeziku) ter osnovnimi podatki, v sklopu katerih najdemo onaglašeno slovensko iztočnico s pripadajočimi slovničnimi podatki in podatki o besedni vrsti, v katero sodi. S tem so bili ustvarjeni pogoji za začetek dela na pomenskem razdelku, kar je ponazorjeno v nadaljevanju.

Leksikografsko delo študentk in študentov pri tem (ne)posredno prispeva k primerjalnemu usvajanju besedišča, saj morajo vseskozi vzporejati posamezne jezikovne lastnosti slovenščine kot izhodiščnega jezika in hrvaščine kot ciljnega jezika, pri čemer so pozorni npr. na: (1) različen pravopisni princip slovenskega in hrvaškega jezika (slov. morfonološki pravopis – hrv. fonološko-morfonološki pravopis, npr. slov. *težko* – hrv. *teško*, slov. *izpit* – hrv. *ispit*), različen zgodovinski razvoj posameznih glasov (npr. slov. *dete* – hrv. *dijete*; slov. *pes* – hrv. *pas*), različne slovnične lastnosti, npr. spol samostalnika (slov. *miš* -i ž – hrv. *miš* -a m), različne sklanjatvene vzorce iztočnice in hrvaške ustreznice (slov. *moški* -ega m – hrv. *muškarac* -rca m), različno vezljivost glagolov (slov. *veseliti se* koga/česa – hrv. *radovati se* komu/čemu), različne pomene iztočnic in njihovo (ne)zaznamovano rabo (slov. *igrati* – hrv. *igrati*), delne in popolne lažne prijatelje (slov. *obraz* – hrv. *obraz*) ipd.

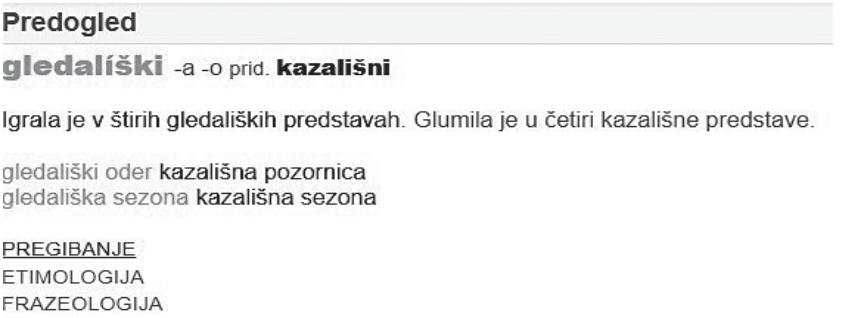
Samostalniki so v nastajajočem učnem slovarju predstavljeni v osnovni slovarski obliki, tj. v imenovalniku ednine, dodan pa je slovnični podatek, ki ponazarja edninsko rodilniško obliko. Temu sledi krajšava spola, in sicer *m* (moški spol), *ž* (ženski spol), *s* (srednji spol); množinski samostalniki so predstavljeni z okrajšavo *mn*. Prim. sliko 2[13] z iztočnico *abonma*, za katero lahko študentke in študenti v korpusu sodobne rabe ugotovijo, da ima v hrvaščini ustaljeno ustreznico *pretplata* (in ne *abonman*, kot bi morda lahko predpostavljali zgolj na osnovi slovarskih virov).

[13] Prikazi iztočnic na slikah so namenjeni ponazoritvi v prispevku in se pred dokončno objavo lahko še spreminjajo.

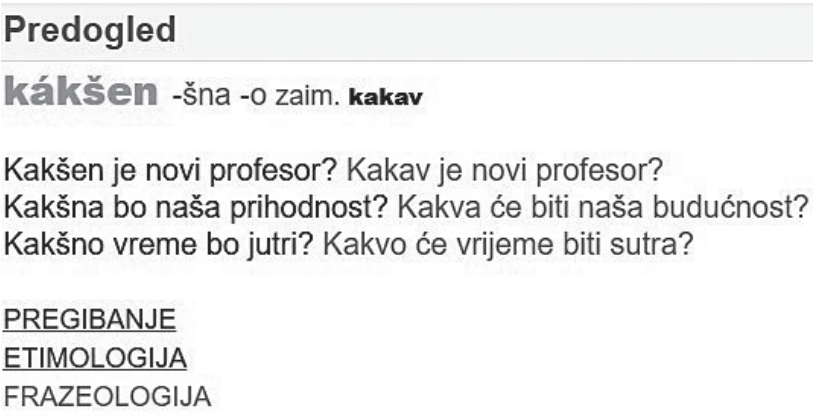

Slika 2: Urejevalnik z vnosom podatkov za iztočnico *abonma* in predogled slovarskega prikaza

Pridevniki so predstavljeni z obliko moškega, ženskega in srednjega spola ter z okrajšavo *prid*. V prihodnje bi veljalo razmisliti tudi o navajanju primerniške oblike lastnostnih pridevnikov. Na sliki 3 je iztočnica *gledališki*, za katero je v zgledu rabe podana najfrekventnejša kolokacija *gledališka predstava*, ob tem pa so (oz. bodo) ponujene tudi druge pogoste kolokacije, npr. *gledališki oder, gledališka sezona*.

Slika 3: Predogled slovarskega prikaza iztočnice *gledališki*

Osnovno merilo pri prikazu zaimkov predstavlja ločevanje oblik na skupino zaimkov, ki ločijo oblike za spole (*kákšen -šna -o*), in skupino, ki teh oblik ne ločujejo (*jàz mêne*). Temu sledi okrajšava *zaim*. Prim. sliko 4 z vprašalnim kakovostnim zaimkom *kakšen*, za katerega so v okviru slovarskega sestavka ponujeni zglede rabe za vse tri spolske oblike.

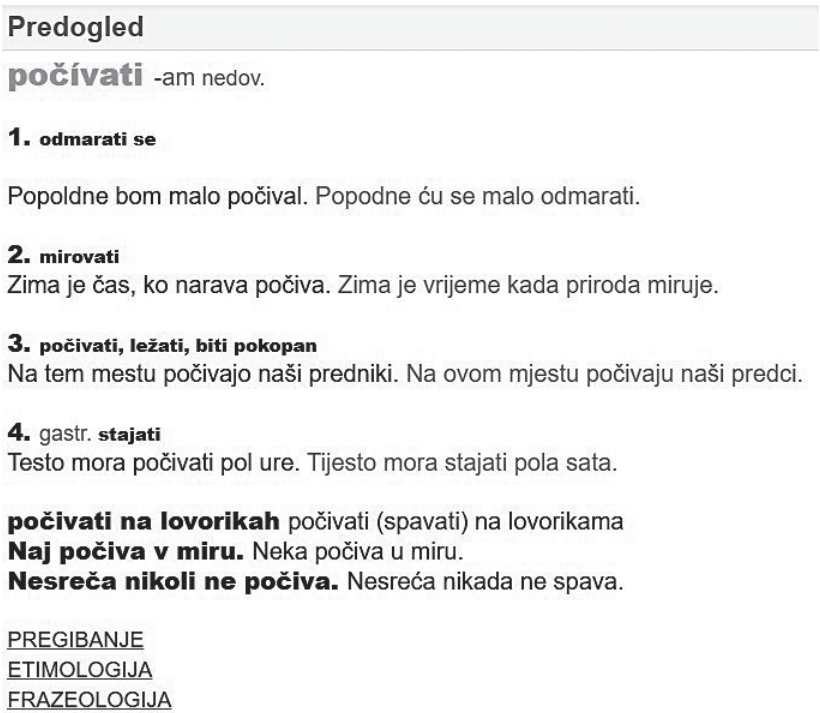

Slika 4: Predogled slovarskega prikaza iztočnice *kakšen*

Številke v slovarju delimo na tiste, ki poznajo oblike za spole (*dvá -é -é*), ter tiste, ki ne ločijo spolskih oblik (*dvésto*); iztočnici sledi okrajšava *štev.*

Glagoli so predstavljeni v nedoločniški obliki in s prvo osebo ednine sedanjika. Temu sledi podatek o vidu (za dovršne okrajšava *dov.*, za nedovršne *nedov*; dvovidski glagoli so označeni z obema okrajšavama: *dov.* in *nedov.*). Slika 5

predstavlja slovarski sestavek za večpomensko iztočnico *počivati*, pri kateri je posebna problematika vezana na ustrezno zaporedje izpričanih pomenov, rabo ustreznih kvalifikatorjev (npr. v primeru terminološke rabe) in navajanje frazeoloških enot ter iskanje njihovih ustreznikov v hrvaščini.

Predogled

počívati -am nedov.

1. odmarati se

Popoldne bom malo počival. Popodne ću se malo odmarati.

2. mirovati
Zima je čas, ko narava počiva. Zima je vrijeme kada priroda miruje.

3. počivati, ležati, biti pokopan
Na tem mestu počivajo naši predniki. Na ovom mjestu počivaju naši predci.

4. gastr. stajati
Testo mora počivati pol ure. Tijesto mora stajati pola sata.

počivati na lovorikah počivati (spavati) na lovorikama
Naj počiva v miru. Neka počiva u miru.
Nesreča nikoli ne počiva. Nesreća nikada ne spava.

PREGIBANJE
ETIMOLOGIJA
FRAZEOLOGIJA

Slika 5: Predogled slovarskega prikaza iztočnice *počivati*

Nepregibne besedne vrste (prislovi, predlogi, vezniki, členki in medmeti) so predstavljene z okrajšavami, in sicer: *prisl*., *predl*., *vez*., *člen*. ter *medm*., sledijo ponazoritve njihove aktualne rabe.

V urejevalnik vneseni podatki bodo v naslednji fazi strokovno pregledani,[14] usklajeni in po potrebi popravljeni, po potrditvi in odobritvi glavnega urednika pa se bodo zaključeni slovarski sestavki tudi sproti objavljali na slovarskem portalu Termania (dopolnjevanje bo praviloma potekalo v času poslušanja lektorata hrvaščine, tj. med oktobrom in januarjem, pregledovanje in popravki

[14] Predviden je slovenist za pregled slovenščine in kroatist za pregled hrvaščine.

pa med februarjem in septembrom). Princip rastočega slovarja tako omogoča, da so vidni sprotni rezultati slovaropisnega dela in da so ti na voljo ciljnim uporabnikom in uporabnicam.

5. Sklep

Leksikografsko delo je lahko tudi učinkovita metoda poučevanja in učenja tujega jezika, pri kateri se učeči se najprej seznanijo z leksikografskimi postopki in načeli, nato pa aktivno sodelujejo v vseh fazah priprave predvidenega slovarja. Ob tem se morajo dodobra seznaniti z relevantnimi jezikovnimi priročniki in viri ter se usposobiti za delo z jezikovnotehnološkimi orodji, ki nam v sodobnem času olajšajo proces priprave slovarjev. Navedeno je bilo uporabljeno pri zasnovi slovensko-hrvaškega učnega slovarja, ki ga v okviru lektorata hrvaščine pripravljajo študentke in študenti na Univerzi v Mariboru. V predvidenem dvojezičnem rastočem slovarju, ki bo objavljen na slovarskem portalu Termania, bo zlasti z vidika primanjkljajev v obstoječih digitaliziranih slovensko-hrvaških slovarjih ter z vidika konkurenčnosti strojnim prevajalnikom ponujenih več raznovrstnih za uporabnika relevantnih informacij, npr. sodobni zgledi rabe, pogostejše kolokacije, stalne besedne zveze in frazeološke enote, dodane pa bodo tudi povezave do drugih relevantnih jezikovnih virov, s pomočjo katerih neposredno dostopamo npr. do pregibnostnega vzorca iztočnice ter etimoloških in frazeoloških osvetlitev. Z navedeno zasnovo namreč lahko znatno presežemo osnovno navajanje slovenskih iztočnic in njihovih hrvaških prevodnih ustreznikov, ki je v analiziranih spletnih slovarjih (npr. Dumka 2021 in Jurančič 1991b, 2024) še zmeraj največkrat prisotno. S tem se po eni strani poveča uporabnost konkretnega slovarja, po drugi strani pa se njegov koncept približa sodobnim jezikovnim portalom, ki ob izkoriščanju prednosti digitalnega medija nastajajo z namenom čim večje približanosti uporabnikom ter uporabnicam in njihovim potrebam v današnjem času (Müller-Spitzer 2014; Arhar Holdt 2015: 136–149).

Izjava o dostopnosti raziskovalnih podatkov

Članek temelji na raziskovalnih podatkih, ki se hranijo na https://www.termania.net/ in bodo javno dostopni ob izdaji rastočega slovarja.

Viri

Birtić, Matea idr. 2013. *Školski rječnik hrvatskoga jezika. Mrežno izdanje*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.

Dumka, Vladimir. 2021. *Slovensko-hrvaški slovar.* Amebis. Kamnik.

Fran. https://fran.si/ (dostop 17. 9. 2025).

Hrvatski jezični portal. https://hjp.znanje.hr/index.php?show=o-nama (dostop 17. 9. 2025).

Jurančič, Janko. 1955. *Srbskohrvatsko-slovenski slovar/Српскохрватско-словеначки речник/Srpskohrvatsko-slovenski rječnik*. Državna založba Slovenije. Ljubljana.

Jurančič, Janko. 1989. *Slovensko-srbohrvaški slovar – Slovensko-hrvatskosrpski rječnik – Slovenačko-srpskohrvatski rečnik.* Državna založba Slovenije. Ljubljana.

Jurančič, Janko. 1991a. *Srbohrvatsko-slovenski slovar.* Državna založba Slovenije. Ljubljana.

Jurančič, Janko. 1991b. *Srbskohrvatsko-slovenski moderni slovar – Slovensko-hrvatskosrbski moderni rječnik*. Cankarjeva založba. Ljubljana.

Kafol, Igor; Mirjanić, Branka. 2006. *Hrvaško-slovenski slovar, slovensko-hrvaški slovar.* Modrijan založba. Ljubljana.

Kafol, Igor; Mirjanić, Branka. 2006. *Hrvaško-slovenski, slovensko-hrvaški žepni slovar.* Mladinska knjiga. Ljubljana.

Keber, Janez. 2015. *Slovar slovenskih frazemov.* Spletna izdaja. https://www.fran.si/ (dostop 17. 9. 2025).

Kolokacijski slovar sodobne slovenščine. https://viri.cjvt.si/kolokacije/slv/ (dostop 17. 9. 2025).

Koprinski, Robert. 1907. *Slovensko-hrvatski slovar.* Matica Slovenska. Ljubljana.

Krek, Simon. 2005/2006. *Veliki angleško-slovenski slovar OXFORD®-DZS*. DZS. Ljubljana.

Peti Stantić, Anita. 2014. *Veliki suvremeni slovensko-hrvatski i hrvatsko-slovenski rječnik.* Mozaik knjiga. Zagreb.

Pucer, Mitja; Maltarić, Bojana. 2005. *Hrvaško-slovenski slovar in slovensko-hrvaški žepni slovar.* Mladinska knjiga. Ljubljana.

Rigač, Simon. 2009. *Mali hrvaško-slovenski in slovensko-hrvaški slovar.* Državna založba Slovenije. Ljubljana.

Slovenski pravopis. 2001. Spletna izdaja. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

ZRC SAZU. http://bos.zrc-sazu.si/c/SP/index.html (pristop 15. 10. 2025.)

Snoj, Marko. 2015. *Slovenski etimološki slovar*. Spletna izdaja. https://www.fran.si/ (dostop 17. 9. 2025).

Stella Škec, Aleksandra. 2003. *Univerzalni rječnik: slovensko-hrvatski, hrvatsko-slovenski*. Mozaik knjiga. Zagreb.

Škerlj, Stanko; Aleksić, Radomir; Latković, Vido. 1975. *Slovenačko-srpskohrvatski rečnik/Slovensko-srbskohrvatski slovar*. Državna založba Slovenije – Prosveta. Ljubljana – Beograd.

Termania. https://www.termania.net/ (dostop 15. 10. 2025).

Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika. 2015. Ur. Jojić, Ljiljana idr. Školska knjiga. Zagreb.

Veskić, J. 1932. *Rečnik slovenačko-srpsko-hrvatski*. Izdavačka knjižarnica Gece Kona. Beograd.

Vilhar, Albin. 1927. *Srbohrvatsko-slovenski slovar*. Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana.

Literatura

Arhar Holdt, Špela. 2015. Uporabniške raziskave za potrebe slovenskega slovaropisja: prvi koraki. *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve*. Ur. Gorjanc, Vojko idr. Znanstvena založba Filozofske fakultete UL. Ljubljana. 136–149.

Atkins, Beryl T. S.; Rundell, Michael. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford University Press. Oxford.

Atkins, Beryl T. S. 2002. Bilingual dictionaries: past, present and future. Lexicography and Natural Language Processing. *A Festschrift in Honour of B. T. S. Atkins*. EURALEX. Grenoble.

Béjoint, Henry. 2010. *The Lexicography of English: from Origins to Present*. Oxford University Press. Oxford.

Blagus Bartolec, Goranka. 2016. Velik i koristan rječnik (Peti-Stantić, Anita. 2014. Veliki suvremeni slovensko-hrvatski i hrvatsko-slovenski rječnik. Mozaik knjiga. Zagreb.). *Rasprave Instituta za hrvatski jezik* 42/2. 599–600.

Bratanić, Maja. 1996. Suvremena hrvatska dvojezična leksikografija u svjetlu korisničkih potreba (preliminarno istraživanje). *Suvremena lingvistika* 41–42/1–2. 45–61.

Caruso, Valeria. 2013. From e-Lexicography to Electronic Lexicography. A Joint Review. *Lexikos 23*. 585–610.

Dickson, Andrew. 2018. Inside the OED: can the world's biggest dictionary survive the internet? *The Guardian*, 23. 2. 2018. https://www.theguardian.com/news/2018/feb/23/oxfordenglish-dictionary-canworlds-biggest-dictionary-survive-internet (dostop 17. 3. 2025).

Gantar, Polona. 2016. *Leksikografski opis slovenščine v digitalnem okolju*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.

Gigafida 2.0. https://viri.cjvt.si/gigafida/ (dostop 17. 9. 2025).

Gliha, Komac idr. 2015. *Koncept novega razlagalnega slovarja slovenskega knjižnega jezika.* Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Ljubljana. https://fran.si/179/novislovar-slovenskega-knjiznega-jezika/datoteke/Potrjeni_koncept_NoviSSKJ.pdf (dostop 17. 9. 2025).

Granger, Sylviane. 2012. Electronic lexicography: From challenge to opportunity. *Electronic Lexicography*. Ur. Granger, Sylviane; Paquot, Magali. Oxford University Press. Oxford. 1–11.

Gorjanc, Vojko idr. 2015. *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve*. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Ljubljana.

Kosem, Iztok idr. 2018a. *Osnutek koncepta Velikega slovensko-madžarskega slovarja.* https://www.cjvt.si/komass/wp-content/uploads/sites/17/2020/08/Osnutek-koncepta-VSMS-v1-1.pdf (pristop 15. 10. 2025.)

Kosem, Iztok idr. 2018b. The image of the monolingual dictionary across Europe. Results of the European survey of dictionary use and culture. *International Journal of Lexicography* 1–23.

Krek, Simon. 2003. Sodobna dvojezična leksikografija. *Jezik in slovstvo* 48/1. 45–60.

Krek, Simon; Kosem, Iztok; Gantar, Polona. 2013. *Predlog za izdelavo Slovarja sodobnega slovenskega jezika*. Verzija 1.1. http://sssj.si/datoteke/Predlog_SSSJ_v1.1.pdf (dostop 17. 9. 2025).

Kunzmann-Müller, Barbara. 2001. Dvojezična leksikografija i manji jezici. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 27. 161–175.

Landau, Sidney I. 2001. *Dictionaries: the art and craft of lexicography.* Cambridge University Press. Cambridge.

Ledinek, Nina. 2016. Novi Slovar slovenskega knjižnega jezika: temeljna konceptualna izhodišča. *Leksikologija i leksikografija u svetlu savremenih pristupa: zbornik naučnih radova*. Ur. Ristić, Stana; Lazić Konjik, Ivana; Ivanović, Nenad. Institut za srpski jezik SANU. Beograd. 119–130.

Lew, Robert. 2024. Dictionaries and lexicography in the AI era. *Humanities and Social Sciences Communications* 11. 426. https://doi.org/10.1057/s41599-024-02889-7

Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje (SEJO). 2011. Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Urad za razvoj šolstva. Ljubljana. http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/Jeziki/Publikacija_SEJO_komplet.pdf (dostop 17. 9. 2025).

Ordulj, Antonija, 2017. Kolokacijska kompetencija u hrvatskom kao inom jeziku. *Filološke studije* 15 (2), 196–218. (dostop 17. 9. 2025).

Šlebinger, Janko. 2013. Ilešič, Fran (1871–1942). *Slovenska biografija*. SAZU, ZRC SAZU. https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi243208/ (dostop 17. 9. 2025).

Šorli, Mojca. 2012. *Dvojezična korpusna leksikografija: slovenščina v kontrastu: novi izzivi, novi obeti*. Trojina, zavod za uporabno slovenistiko. Ljubljana.

Štrkalj Despot, Kristina; Möhrs, Christine. 2015. Pogled u e-leksikografiju. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 41/2. 329–353.

Štrkalj Despot, Kristina; Ostroški Anić, Ana. 2020. Pregled razvoja hrvatske e-leksikografije. *Svijet od riječi: terminološki i leksikografski ogledi. Zbornik u čast Maji Bratanić*. Ur. Brač, Ivana; Ostroški Anić, Ana. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. 5–24.

Using Online Dictionaries. 2014. Ur. Müller-Spitzer, Carolin. de Gruyter. Berlin – Boston.

Zgusta, Ladislav. 1971. *Manual of Lexicography.* Academia – Mouton. Prague – The Hague.

Zgusta, Ladislav. 1992. The Czech–Chinese Dictionary and the Theory of Lexicography. *International Journal of Lexicography* 5/2. 85–128.

Slovensko-hrvatski nastavni rječnik i leksikografski pristup nastavi hrvatskoga kao stranog jezika

Sažetak

Nakon kratkoga pregleda dvojezične slovensko-hrvatske leksikografije u članku je prikazana izrada posebne vrste dvojezičnoga slovensko-hrvatskog rječnika koji će biti objavljen na rječničkom portalu Termania, a u čijoj izradi sudjeluju studenti kolegija Lektorat hrvatskoga jezika na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Mariboru.

Leksikografski rad koristi se kao inovativna metoda poučavanja i učenja stranoga jezika koja uz odgovarajuću teorijsku osnovu i dovoljno predznanja obuhvaća sudjelovanje

studenata u svim fazama izrade predviđenoga rječnika. Osim toga, studenti se prvo moraju upoznati s leksikografskim postupcima i načelima, relevantnim jezičnim priručnicima i resursima te se osposobiti za rad s jezičnotehnološkim alatima koji olakšavaju proces pripreme rječnika u suvremeno doba. U planiranome dvojezičnom rastućem rječniku, iz perspektive nedostataka postojećih digitaliziranih slovensko-hrvatskih rječnika i konkurentnosti strojnim prevoditeljima, nudit će se niz relevantnih informacija, npr. aktualni primjeri uporabe, češće kolokacije, ustaljeni frazemi te poveznice na druge relevantne jezične resurse, što će omogućiti izravan pristup izvedenim oblicima, tj. gramatičkoj razradi natuknice te etimološkim i frazeološkim pojašnjenjima. Navedenim konceptom može se znatno premašiti osnovno navođenje slovenskih natuknica i njihovih hrvatskih prijevodnih ekvivalenata, što je još uvijek najčešće prisutno u analiziranim mrežnim rječnicima (npr. Dumka 2021 i Jurančič 1991b, 2024). Time se, s jedne strane, povećava korisnost konkretnoga rječnika, a s druge strane, ovaj se rječnik svojim konceptom približava suvremenim jezičnim portalima koji, koristeći prednosti digitalnih medija, nastaju s ciljem približavanja korisnicima i njihovim potrebama u današnjemu svijetu.

Slovenian–Croatian Learner's Dictionary and a Lexicographic Approach to Teaching Croatian as a Foreign Language

Abstract

Following a brief overview of Slovenian–Croatian bilingual lexicography, the paper presents the development of a specific type of bilingual Slovenian–Croatian dictionary to be published on the Termania dictionary portal. The dictionary is being compiled with the participation of students enrolled in the Croatian Language Lectorate course at the Faculty of Arts, University of Maribor.

Lexicographic work is employed as an innovative method of teaching and learning a foreign language which, provided an appropriate theoretical foundation and sufficient prior knowledge, involves students in all stages of compiling the planned dictionary. In addition, students must first become familiar with lexicographic procedures and principles, relevant linguistic manuals and resources, and acquire the skills necessary to work with language technology tools that facilitate the process of dictionary compilation in the contemporary context.

In the planned bilingual growing dictionary, taking into account the shortcomings of existing digitized Slovenian–Croatian dictionaries and competition from machine translation systems, a range of relevant information will be provided, such as current usage examples, frequent collocations, established phraseological units, and links to other relevant language resources. This will enable direct access to derived forms,

i.e. the grammatical elaboration of entries, as well as etymological and phraseological explanations. This concept significantly surpasses the basic listing of Slovenian headwords and their Croatian translation equivalents, which is still most commonly found in the analysed online dictionaries (e.g. Dumka 2021; Jurančič 1991b, 2024). On the one hand, this increases the usefulness of the dictionary; on the other hand, through its concept, the dictionary aligns itself with contemporary language portals that, by exploiting the advantages of digital media, are designed to better meet users' needs in today's world.

***Ključne besede*:** dvojezični slovar, slovenski jezik, hrvaški jezik, učne metode, leksikografija
***Ključne riječi*:** dvojezični rječnik, slovenski jezik, hrvatski jezik, nastavne metode, leksikografija
***Keywords*:** bilingual dictionary, Slovene language, Croatian language, teaching methods, lexicography